

Волинський національний університет
імені Лесі Українки

ACTA PAEDAGOGICA VOLYNIENSES

Випуск 3

Видавничий дім
«Гельветика»
2026

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Вітюк Валентина Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики початкової освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна – *головний редактор*

Семенов Олександр Сергійович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна

Пріма Раїса Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри теорії і методики початкової освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна

Кузава Ірина Борисівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна

Половіна Олена Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри дошкільної освіти, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, Україна

Гудима Наталія Василівна, кандидат філологічних наук, доцент, керівник навчально-методичного відділу, доцент кафедри теорії та методик початкової освіти, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Україна

Онопрієнко Оксана Володимирівна, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, член-кореспондент НАПН України, завідувач відділу початкової освіти імені О. Я. Савченко, Інститут педагогіки НАПН України, Україна

Рібцун Юлія Валентинівна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу логопедії, Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, Україна

Алієва Нармін Абульфазівна, доктор філологічних наук, доцент, головний науковий співробітник, Інститут мовознавства імені І. Насімі Національної академії наук Азербайджану, Азербайджан

Ахмадов Гумеїр, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри підготовки науково-педагогічних кадрів, Інститут освіти Азербайджанської Республіки, Азербайджан

Букова Алена, доктор філософії, Інститут фізичного виховання та спорту, Університет імені Павла Йозефа Шафарика в Кошице, Словаччина

Хояк Малгожата, доктор, співробітник Інституту педагогіки, факультету педагогіки та психології, координатор групи із взаємодії з зовнішнім середовищем факультету педагогіки та психології, завідувач науково-дослідної лабораторії нейроосвіти Міждисциплінарної дослідної групи «NeuroEduLab», Університет Марі Кюрі-Склодовської, Республіка Польща

Журнал ухвалено до друку Вченою радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
27 серпня 2026 р., № 12

Науковий журнал «Acta Paedagogica Volynienses»
zareєстровано Рішенням Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення
№ 1834 від 21.12.2023 року.

Ідентифікатор медіа: R30-02328

Суб'єкт у сфері друкованих медіа: Волинський національний університет імені Лесі Українки
(просп. Волі, 13, м. Луцьк, 43025, post@vnu.edu.ua, тел. +38 (0332) 72-01-23).

Періодичність: 6 разів на рік.

Мови видання: українська, англійська, німецька, польська, іспанська, французька, болгарська.

«Acta Paedagogica Volynienses» включено до Переліку наукових фахових видань України
категорії Б у кластері розвиток людського капіталу, соціальні науки та журналістика
(спеціальності А1 – Освітні науки, А2 – Дошкільна освіта, А3 – Початкова освіта,
А6 – Спеціальна освіта) відповідно до Наказу МОН України № 928 від 11.06.2026 (додаток 12).

Офіційний сайт видання: www.journals.vnu.volyn.ua/index.php/pedagogy

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення
StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1
ОСВІТНІ НАУКИ**Олександр АНТОНЧУК**НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕТАП
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ 3**Роман БЕРЕЗА, Олександр GERUS, Олег ГОДОВАНСЬКИЙ**

ІНТРОСПЕКЦІЯ ЯК МЕТОД РОЗВИТКУ ВИХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....10

Володимир ДОВГОПОЛСУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБІТНІХ АВІАЦІЙНИХ ІНЖЕНЕРІВ У ЧИТАННІ ТА ПИСЬМІ..... 17**Ірина ЗАБІЯКА**

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА І НАВЧАННЯ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....27

Станіслав КАРАМАН, Ольга КАРАМАНПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ РІЗНОВІКОВИХ КАТЕГОРІЙ У РЕАЛІЯХ НЕСТАБІЛЬНОГО СЬОГОДЕННЯ...33**Петро КРАВЧЕНКО, Богдан ДЕШКО, Василь ФАЗАН**ОСВІТНЬО-ВИХОВНИЙ ТА ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД НА СВЯТЕ ЄВАНГЕЛІЄ
ЯК ВИЯВ ЛЮБОВІ ГОСПОДА БОГА ДО СВОГО ТВОРІННЯ.....40**Тетяна КРІПАК**ШЛЯХИ ПРОФОРІЄНТАЦІЇ УЧНІВ ЯК ВАЖЛИВОЇ СКЛАДОВОЇ РЕФОРМИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ
(ДОСВІД КРИВОРІЗЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ)..... 48**Сергій МАМИЧЕНКО**ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ МЕТОДОЛОГІЇ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ:
ОСОБЛИВОСТІ Й ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ (КІНЕЦЬ ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТ.).....57**Ольга ОГІРКО, Наталія ГАЛАЙКО, Тарас РУДИЙ**ДИСКРЕТНО-МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ АЛГОРИТМІЧНОГО
МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ІТ-СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....65**Віра СТРЮКОВА**МОДЕЛЬ ПЕРЕВЕРНУТОГО КЛАСУ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ:
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ..... 74**Олена ТИМОШЕНКО, Сергій ЯГОДЗІНСЬКИЙ, Анатолій КОЗИНЕЦЬ**ГІБРИДНА МОДЕЛЬ БЕЗПЕРЕРВНОГО СУПРОВОДУ ЗДОБУВАЧІВ
ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ.....84**Роман ФРАНКІВ, Артем ВІТЮК**ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ АРХІТЕКТОРІВ ТА ДИЗАЙНЕРІВ..... 93РОЗДІЛ 2
ДОШКІЛЬНА ОСВІТА**Юлія ВОЛИНЕЦЬ, Надія СТАДНІК, Ірина ТОВТ, Тетяна ПАНЧЕНКО**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ РАННЬОГО ВІКУ ДО ЗАКЛАДУ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ СЕНДПЛЕЮ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ.....104**Ірина ГРЕЧИШКІНА, Тамара МАРКОТЕНКО**МОВНО-МОВЛЕННЄВА ПІДГОТОВКА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ТА ПРАКТИЧНІ ПОРАДИ.....113**Марина ДЕМЧЕНКО**ВЕБ-ВІКТОРИНА ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....121**Ольга НЕГРІЙ**СЕКСУАЛЬНА ОСВІТА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УКРАЇНІ:
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....127

Ірина НЕГРІЙ

ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ
У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ТВОРАМИ УКРАЇНСЬКОЇ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....135

Олена ПОЛОВІНА, Наталія ГОЛОТА, Тетяна ШИНКАР

ВПЛИВ ОСВІТНІХ ВТРАТ НА ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ
ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....144

РОЗДІЛ 3

ПОЧАТКОВА ОСВІТА

Світлана АТАМАНСЬКА, Роксолан ДЕРЕГА

ОСВІТА БЕЗ НАДЛИШКОВОЇ ЦИФРОВІЗАЦІЇ: ФОРМУВАННЯ «ПОВІЛЬНОГО» МИСЛЕННЯ,
ДОВГОЇ УВАГИ ТА НАВЧАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОСТІ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....152

Валентина ВІТЮК

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНІК ЧИТАННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ЛІРИЧНИХ ТВОРІВ
У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....161

Оксана ДАНИЛЮК

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФОНЕТИКИ167

Наталія ІОВХІМЧУК, Тетяна ЗДІХОВСЬКА

РИТОРИЧНА ЕТИКА ПЕДАГОГА В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ
УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....172

Леся КОЛТОК

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
ЗАСОБАМИ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У КУРСІ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ».....178

Світлана ПРОХОРЕНКО

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ У СУЧАСНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ПАРАДИГМІ.....183

Марта ПРОЦ, Наталія ЯРЕМЧУК

ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК СТРАТЕГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ.....189

Наталія СІРАНЧУК, Світлана РОМАНЮК

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В ЕПОХУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ.....196

Людмила ШВИДУН

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ФІЛОСОФСЬКИХ ВПРАВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ
ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....208

РОЗДІЛ 4

СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА

Лариса ВОРОНА, Ірина МАКАРЕНКО, Анастасія МОРДОВЦЕВА

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ
З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ.....216

Olena GAYEVSKA

INTERDISCIPLINARY CONTEXT OF MEMORY: DIGITAL TECHNOLOGIES SUPPORTING
DEVELOPMENT OF CHILDREN WITH ASD225

Ірина КУЗАВА

ОРГАНІЗАЦІЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ З КОМПЛЕКСНИМИ ПОРУШЕННЯМИ
В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ.....244

Наталія РОМАНИШИН

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВІТЧИЗНЯНИХ ТА ЗАРУБІЖНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ СТАНІВ НЕДОРОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ.....251

CONTENTS

SECTION 1 EDUCATIONAL SCIENCES

Oleksander ANTONCHUK EDUCATIONAL PRACTICE AS AN IMPORTANT STAGE OF THE PROFESSIONAL TRAINING OF A UKRAINIAN LANGUAGE TEACHER.....	3
Roman BEREZA, Oleksandr HERUS, Oleh HODOVANSKYI INTROSPECTION AS A METHOD OF DEVELOPING THE EDUCATIONAL CULTURE OF MILITARY PERSONNEL.....	10
Volodymyr DOVHOPOL CONTEMPORARY APPROACHES TO DEVELOPING THE ENGLISH-LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE AVIATION ENGINEERS IN READING AND WRITING.....	17
Iryna ZABIJAKA VOCATIONAL EDUCATION AND TRAINING IN EUROPEAN UNION COUNTRIES.....	27
Stanislav KARAMAN, Olha KARAMAN PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR DEVELOPING HEALTH-PRESERVING COMPETENCE AMONG LEARNERS OF DIFFERENT AGE CATEGORIES IN THE REALITIES OF TODAY'S UNCERTAIN WORLD.....	33
Petro KRAVCHENKO, Bogdan DESHKO, Vasyl FAZAN AN EDUCATIONAL AND PHILOSOPHICAL PERSPECTIVE ON THE HOLY GOSPEL AS A MANIFESTATION OF THE LORD GOD'S LOVE FOR HIS CREATION.....	40
Tetiana KRIPAK WAYS OF CAREER GUIDANCE FOR STUDENTS AS AN IMPORTANT COMPONENT OF EDUCATION REFORM IN UKRAINE (EXPERIENCE OF KRYVYI RIH URBAN TERRITORIAL COMMUNITY).....	48
Serhii MAMYCHENKO THE CONCEPTUAL AND TERMINOLOGICAL DIMENSION OF HIGHER EDUCATION PEDAGOGY METHODOLOGY: DEVELOPMENT FEATURES AND TRENDS (LATE 20TH – EARLY 21ST CENTURY).....	57
Olha OHIRKO, Nataliia HALAIKO, Taras RUDYY DISCRETE-MATHEMATICAL METHODS AS A BASIS FOR THE FORMATION OF ALGORITHMIC THINKING OF IT SPECIALTY STUDENTS.....	65
Vira STRIUKOVA THE FLIPPED CLASSROOM MODEL IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING: CURRENT TRENDS AND FUTURE PROSPECTS.....	74
Olena TYMOSHENKO, Serhii YAHODZINSKYI, Anatolii KOZYNEC HYBRID CONTINUOUS SUPPORT MODEL FOR PART-TIME STUDENTS IN HIGHER EDUCATION.....	84
Roman FRANKIV, Artem VITIUK THE USE OF PROJECT-BASED TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL AND PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE ARCHITECTS AND DESIGNERS.....	93

SECTION 2 PRESCHOOL EDUCATION

Yuliia VOLYNETS, Nadiia STADNIK, Iryna TOVT, Tetiana PANCHENKO PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL SUPPORT FOR TODDLERS' ADAPTATION TO PRESCHOOL EDUCATION THROUGH SANDPLAY IN THE CONTEXT OF CONTEMPORARY CHALLENGES.....	104
Iryna HRECHYSHKINA, Tamara MARKOTENKO LANGUAGE AND SPEECH DEVELOPMENT OF PRESCHOOL CHILDREN AS PREPARATION FOR SCHOOL: THEORETICAL FOUNDATIONS AND PRACTICAL GUIDELINES.....	113
Maryna DEMCHENKO WEB QUIZ AS A MEANS OF IMPROVING THE QUALIFICATIONS OF PRESCHOOL EDUCATION TEACHERS.....	121

Olha NEHRII

SEXUAL EDUCATION OF PRESCHOOL-AGED CHILDREN IN UKRAINE: CURRENT STATE AND FUTURE PROSPECTS.....	127
--	-----

Iryna NEHRII

FORMATION OF UKRAINIAN NATIONAL IDENTITY IN OLDER PRESCHOOL CHILDREN THROUGH WORKS OF UKRAINIAN CHILDREN'S LITERATURE.....	135
---	-----

Olena POLOVINA, Natalya HOLOTA, Tetiana SHYNKAR

THE IMPACT OF EDUCATIONAL LOSSES ON THE PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF FUTURE PRESCHOOL EDUCATORS.....	144
--	-----

SECTION 3

PRIMARY EDUCATION

Svitlana ATAMANSKA, Roksolan DEREGA

EDUCATION WITHOUT EXCESSIVE DIGITALIZATION: FORMATION OF "SLOW" THINKING, LONG ATTENTION, AND EDUCATIONAL INDEPENDENCE IN PRIMARY SCHOOL.....	152
--	-----

Valentyna VITIUK

USING MODERN READING TECHNIQUES WHEN STUDYING LYRIC WORKS IN PRIMARY SCHOOL	161
--	-----

Oksana DANYLIUK

DEVELOPING COMMUNICATIVE COMPETENCE IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS WITHIN THE NEW UKRAINIAN SCHOOL THROUGH THE STUDY OF PHONETICS.....	167
---	-----

Nataliia IOVKHIMCHUK, Tetiana ZDIKHOVSKA

RHETORICAL ETHICS OF A TEACHER IN THE CONTEXT OF IMPLEMENTING THE NEW UKRAINIAN SCHOOL CONCEPT.....	172
--	-----

Lesia KOLTOK

FORMATION OF COMMUNICATIVE SKILLS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS THROUGH EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN THE COURSE «I EXPLORE THE WORLD».....	178
---	-----

Svitlana PROKHORENKO

MEDIA LITERACY IN THE CONTEMPORARY EDUCATIONAL PARADIGM.....	183
--	-----

Marta PROTS, Nataliya YAREMCHUK

INTEGRATED LEARNING AS A STRATEGY FOR IMPLEMENTING THE ACTIVITY-BASED APPROACH.....	189
--	-----

Nataliia SIRANCHUK, Svitlana ROMANYUK

THE TRANSFORMATION OF THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT IN THE AGE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE.....	196
---	-----

Lyudmila SHVYDUN

METHODOLOGY OF USING PHILOSOPHICAL EXERCISES IN THE PROCESS OF FORMING CIVIC COMPETENCE OF YOUNGER SCHOOLPIECES.....	208
---	-----

SECTION 4

SPECIAL EDUCATION

Larisa VORONA, Iryna MAKARENKO, Anastasia MORDOVTSEVA

INNOVATIVE TECHNOLOGIES OF PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL SUPPORT OF CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS IN THE CONDITIONS OF INCLUSIVE LEARNING.....	216
--	-----

Olena GAYEVSKA

INTERDISCIPLINARY CONTEXT OF MEMORY: DIGITAL TECHNOLOGIES SUPPORTNG DEVELOPMENT OF CHILDREN WITH ASD	225
---	-----

Iryna KUZAVA

ORGANIZATION OF PHYSICAL EDUCATION OF CHILDREN WITH COMPLEX DISORDERS IN THE CONDITIONS OF MODERN EDUCATION.....	244
---	-----

Nataliia ROMANYSHYN

SCIENTIFIC-THEORETICAL ANALISYS OF DOMESTIC AND FOREIGN RESEARCH ON THE CLASSIFICATION OF SPEECH UNDERDEVELOPMENT CONDITIONS.....	251
--	-----

ACTA PAEDAGOGICA VOLYNIENSES

Випуск 3

Коректура • Ірина Миколаївна Чудеснова

Комп'ютерна верстка • Оксана Іванівна Молодецька

Дата розміщення онлайн – 08.09.2026 р. Дата друку – 15.09.2026 р.
Формат 60x84/8. Гарнітура Times New Roman.
Папір офсет. Цифровий друк. Ум.-друк. арк. 30,45. Замов. № 0926/703.
Наклад 300 прим.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1
Телефон +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7623 від 22.06.2022 р.

УДК 373.2.015.31:176(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2026.3.16>

Ольга НЕГРІЙ

аспірантка IV курсу спеціальності «А2 Дошкільна освіта» кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, вул. Наукового містечка, 59, м. Запоріжжя, Україна, 69000

ORCID: 0000-0002-5423-0448

Бібліографічний опис статті: Негрій, О. (2026). Сексуальна освіта дітей дошкільного віку в Україні: сучасний стан та перспективи. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 3, 127–134, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2026.3.16>

СЕКСУАЛЬНА ОСВІТА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті здійснено комплексний аналіз сучасного стану сексуальної освіти дітей дошкільного віку в Україні та окреслено перспективи її розвитку в умовах модернізації системи дошкільної освіти. Обґрунтовано, що сексуальна освіта є важливою складовою гармонійного розвитку дитини, оскільки сприяє формуванню уявлень про власне тіло, особисті межі, безпечну поведінку, повагу до себе та інших, а також розвитку навичок самозахисту. Проаналізовано міжнародні та національні нормативно-правові документи, що регламентують захист прав дитини, а також сучасні наукові підходи до організації сексуальної освіти дітей дошкільного віку. Визначено ключові проблеми впровадження сексуальної освіти в Україні, серед яких: відсутність цілісної нормативно-правової бази, недостатній рівень професійної підготовки педагогічних працівників, обмеженість навчально-методичного забезпечення, а також вплив суспільних стереотипів і табуованість тематики сексуальної освіти. Особливу увагу приділено аналізу психосексуального розвитку дітей дошкільного віку, значенню формування навичок тілесної автономії, особистих меж і безпечної поведінки відповідно до вікових особливостей розвитку. Представлено досвід розроблення та впровадження вибіркового освітнього компонента «Сексуальна освіта дітей дошкільного віку» у Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького для здобувачів спеціальностей 012 «Дошкільна освіта», 013 «Початкова освіта», 016 «Спеціальна освіта», 053 «Психологія» та інших освітніх програм. Проаналізовано зміст освітнього компонента та його роль у формуванні професійної компетентності майбутніх педагогів щодо реалізації завдань сексуальної освіти дітей дошкільного віку. Зроблено висновок про необхідність комплексного впровадження сексуальної освіти в систему дошкільної освіти України, удосконалення нормативно-правового забезпечення, розвитку системи професійної підготовки педагогів і розроблення сучасного методичного супроводу освітнього процесу.

Ключові слова: сексуальна освіта, дошкільний вік, діти дошкільного віку, дошкільна освіта, особисті межі, безпечна поведінка.

Olha NEHRII

4th year Postgraduate Student in the Specialty “A2 Preschool Education” at the Department of Preschool Education and Social Work, Bohdan Khmelnytskyi Melitopol State Pedagogical University, Naukovoho Mistechka str., 59, Zaporizhzhia, Ukraine, 69000

ORCID: 0000-0002-5423-0448

To cite this article: Nehrii, O. (2026). Seksualna osvita ditei doshkilnoho viku v Ukraini: suchasnyi stan ta perspektyvy [Sexual education of preschool-aged children in Ukraine: current state and future prospects]. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 3, 127–134, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2026.3.16>

SEXUAL EDUCATION OF PRESCHOOL-AGED CHILDREN IN UKRAINE: CURRENT STATE AND FUTURE PROSPECTS

The article presents a comprehensive analysis of the current state of sexual education for preschool-aged children in Ukraine and outlines prospects for its further development within the modernization of preschool education. It substantiates that sexual education is an essential component of children's holistic development, contributing to the formation of knowledge about their own bodies, personal boundaries, safe behavior, self-respect, respect for others, and the development of self-

protection skills. International and national legal frameworks regulating the protection of children's rights, together with contemporary scientific approaches to preschool sexual education, are analyzed. The study identifies the main barriers to the implementation of sexual education in Ukraine, including the lack of a comprehensive regulatory framework, insufficient professional training of educators, limited educational and methodological support, and the influence of social stereotypes and the continuing taboo surrounding sexuality education. Particular attention is paid to the characteristics of preschool children's psychosexual development and to the importance of developing body autonomy, personal boundaries, and age-appropriate safe behavior skills. The paper also presents the experience of designing and implementing the elective course «Sexual Education of Preschool Children» Melitopol State Pedagogical University for students majoring in Preschool Education, Primary Education, Special Education, Psychology, and related educational programs. The content of the course and its contribution to developing future educators' professional competence in organizing preschool sexual education are analyzed. The findings confirm the necessity of introducing a comprehensive and systematic approach to sexual education in Ukrainian preschool education, improving the legal and methodological framework, strengthening teacher training, and developing modern educational resources for preschool institutions.

Key words: sexual education, preschool age, preschool children, preschool education, personal boundaries, safe behavior.

Актуальність проблеми. Сексуальна освіта (просвіта) (англ. Sex education) є ключовим компонентом у формуванні здорового, відповідального та поінформованого суспільства. Варто зазначити, що сексуальна освіта сприяє не лише фізичному здоров'ю, а й підтримує психічне, емоційне та соціальне благополуччя людей, а системна сексуальна освіта сприяє формуванню у дітей та дорослих адекватного уявлення про власне тіло, його потреби та межі, розвиває навички безпечної поведінки, самозахисту та здорових міжособистісних взаємодій.

У контексті прав людини сексуальна освіта є одним із засобів забезпечення рівності, захисту від будь-яких форм насильства та дискримінації, підтримки автономії особистості, доступу до репродуктивних послуг, прийняття відповідальності за власне тіло, а також формування критичного ставлення до соціальних стереотипів, що існують у суспільстві щодо статі, сексуальності та інтимного життя. Права дітей захищено «Конвенцією ООН про права дитини» (1989 рік) де затверджено, що держава зобов'язана захищати дитину від усіх форм сексуальної експлуатації та насильства, надавати доступу до інформації, необхідної для забезпечення повної освіти дітей (Конвенція ООН про права дитини...).

Особливо важливою сексуальна освіта є для дітей дошкільного віку. Саме у цей період відбувається первинне формування уявлень про власне тіло, його функції та особисті межі, що закладає фундамент для подальшого безпечного та гармонійного розвитку. У період дошкільного віку, батьки або особи, які їх замінюють та педагогічні працівники відіграють ключову роль у підтримці фізичного та емоційного розвитку дитини, а також у формуванні

у неї здорових моделей поведінки та навичок самозахисту.

Батькам або особам, які їх замінюють важливо розуміти особливості сексуального розвитку дітей у різні вікові періоди, зокрема: від народження до 1 року формуються первинні уявлення про тіло та його потреби; від 1 до 3 років дитина починає усвідомлювати власне тіло та межі контактів; від 3 до 5 років виникає цікавість до відмінностей між статями та функцій статевих органів; а від 5–6 років до початку пубертату відбувається формування більш складних уявлень про статеві ролі, соціальні взаємини та безпечну поведінку (Основи сексуальної просвіти..., 2024).

Додатково варто враховувати історико-культурні особливості формування уявлень про статеве виховання в українському суспільстві, які впливають на сучасне сприйняття даної тематики. Як зазначає сексолог, психолог С. Федоренко, у традиційних українських родинах у сучасному розумінні системного статевого виховання практично не існувало. З одного боку, розмови про сексуальне життя в родинному колі були соціально та морально обмеженими, зокрема через вплив релігійних норм і культурних заборон. З іншого боку, діти все ж отримували певні знання про інтимні аспекти життя непрямым шляхом – через побутові спостереження, догляд за молодшими дітьми, соціальне оточення та природне середовище.

Окремим джерелом соціалізації виступали культурні практики молодіжного середовища, зокрема вечорниці та досвітки, які виконували функцію неформального простору взаємодії між підлітками. Такі форми дозволу забезпечували засвоєння соціальних ролей, норм поведінки та моделей міжстатевої комунікації,

поєднуючи виховний, культурний і соціальний компоненти. Таким чином, сексуальна соціалізація в традиційному суспільстві відбувалася переважно стихійно, через побут, культуру та соціальні практики, а не через цілеспрямовану освітню систему, що суттєво відрізняється від сучасного підходу до сексуальної освіти як структурованого педагогічного процесу (Федорець, 2019).

Враховуючи вище зазначене в лютому 2023 року була зареєстрована електронна петиція №22/179600-еп «Впровадження обов'язкового статевого виховання в систему освіти України» (ініціатор – І. Тишко), яку підтримали понад 25 тисяч громадян (<https://petition.president.gov.ua/petition/179600>). У петиції наголошувалося на необхідності розробки програм сексуальної освіти для дітей і молоді, які відповідали б найкращим світовим практикам, та їх якнайшвидшого впровадження у систему освіти України. У петиції було звернено увагу на те, що в умовах великої кількості інформаційних джерел та доступу до інтернет-контенту діти часто отримують викривлену інформацію, що пропагує насильство, і не завжди здатні критично оцінити її.

Петиція закликала запровадити обов'язковий курс статевого виховання у закладах освіти на основі культури згоди, взаємоповаги та безпеки. Відповідно до Конституції України та чинного законодавства (Закон України «Про Кабінет Міністрів України», Закон України «Про освіту»), Президент України Володимир Зеленський розглянув петицію та передав її Кабінету Міністрів України для опрацювання. Проте станом на сьогодні пропозиції не були впроваджені у систему освіти, що підкреслює нагальну потребу системного та комплексного вирішення проблеми (Конституція України..., 1996).

Таким чином, відсутність єдиної національної стратегії щодо сексуальної освіти, обмеженість підготовки педагогів та недостатнє залучення батьків або осіб, які їх замінюють створюють суттєві бар'єри для формування у дітей дошкільного віку базових компетентностей з безпечної поведінки, зокрема правила «Тут мене не торкайся» та «Правило трусиків» (Сексуальне виховання дітей...), гігієни, статевих відмінностей та самоповаги. Це обумовлює високий рівень актуальності дослідження,

спрямованого на аналіз сучасного стану сексуальної освіти в Україні, виявлення проблем її впровадження та окреслення перспектив розвитку у національному освітньому контексті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

В останні роки питання сексуальної освіти дітей та молоді набуває дедалі більшої актуальності як у міжнародному, так і в національному науковому дискурсі. Водночас характерною особливістю сучасних напрацювань є те, що значна частина знань в даній сфері представлена в адаптованих освітніх форматах, зокрема у вигляді дитячої науково-популярної та художньої літератури, орієнтованої на дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

Серед сучасних видань можна виокремити зарубіжні праці П. Ауд «Так і ні. Почуття», П. Кабрі «Відверта розмова про “ЦЕ”», Р. Мартін «Маленькі дослідники: моє дивовижне тіло», І. Фужер «Енциклопедія статевого життя. 4–6 років», М.-Ф. Хеберт «Загадка животика пані Лубіду», вітчизняні праці Ю. Смаль «Я і він. Про хлопчаче без секретів», Ю. Ярмоленко «Малечі про інтимні речі», які у доступній формі висвітлюють питання тілесності, емоцій, особистих меж і безпечної поведінки.

Для дітей старшого віку актуальними є роботи І. Бова «Хаппі та її суперсила», К. Верду, Ж. Кан-Натан та Ж. Коен «Енциклопедія статевого життя. 7–9 років», А. Герцог «Не в капусті й не лелека», Гж. Касдепке «Велика книга почуттів», Дж. Мур-Маллінос «Безпека в інтернеті», М. Пейтс «Мія дорослішає. Що треба знати про дозрівання», у яких порушуються питання дорослішання, емоційного розвитку, тілесної автономії та безпеки, зокрема й у цифровому середовищі.

Варто зазначити, що особливу увагу дослідників привертає необхідність забезпечення інклюзивного підходу до сексуальної просвіти, зокрема щодо дітей і підлітків із ментальними та фізичними порушеннями розвитку, а також хронічними захворюваннями. У зарубіжній науковій і практичній площині накопичено значний масив досліджень, навчально-методичних матеріалів, стратегічних документів і тренінгових програм, спрямованих на адаптацію змісту сексуальної освіти до потреб категорії дітей з інвалідністю. Окрему роль у популяризації доступної та зрозумілої сексуальної просвіти відіграють авторські освітні та художні

видання, серед яких варто відзначити праці K. Reynolds та D. Hartman, що орієнтовані на пояснення складних тем у доступній формі для дітей з інвалідністю.

В українському контексті питання сексуальної освіти дітей і підлітків з інвалідністю також поступово набуває наукового та суспільного осмислення. Зокрема, у публічному та освітньому просторі цю проблематику порушують О. Яскевич та Ю. Ярмоленко, які акцентують увагу на необхідності подолання стигматизації, забезпечення доступу до знань та формування безпечного середовища для розвитку дітей з інвалідністю (Основи сексуальної освіти..., 2024).

Таким чином, здійснений аналіз міжнародних і вітчизняних досліджень засвідчує зростання наукового та суспільного інтересу до проблематики сексуальної освіти дітей дошкільного віку, однак водночас виявляє її фрагментарну розробленість у національному освітньому просторі. Попри наявність окремих навчально-методичних матеріалів, адаптованої дитячої літератури та поодиноких наукових досліджень, спостерігається недостатня системність у підходах до реалізації сексуальної освіти в закладах дошкільної освіти, обмеженість нормативно-правового забезпечення та недостатній рівень підготовки педагогічних кадрів до роботи з відповідною тематикою.

Окремо варто відзначити, що поза увагою значної частини досліджень залишаються питання інтеграції сексуальної освіти в систему підготовки майбутніх педагогів, а також практичні моделі її реалізації в умовах ЗДО з урахуванням вікових особливостей дітей дошкільного віку та партнерської взаємодії з батьками або особами, які їх замінюють. Таким чином, існує потреба у подальшому науковому обґрунтуванні, систематизації та методичному забезпеченні сексуальної освіти дітей дошкільного віку як цілісного педагогічного напрямку, що відповідає сучасним викликам розвитку суспільства та освітньої практики.

Мета статті полягає в аналізі сучасного стану сексуальної освіти дітей дошкільного віку в Україні, визначенні проблем її впровадження та окресленні перспектив розвитку, з урахуванням досвіду впровадження вибіркового освітнього компоненту «Сексуальна освіта

дітей дошкільного віку» у професійну підготовку майбутніх педагогів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Пізнання власного тіла, особливостей міжособистісної взаємодії та проявів сексуальності є природною складовою розвитку дитини, що поступово актуалізується впродовж дорослішання. У зв'язку з цим особливого значення набуває забезпечення дітей достовірною, науково обґрунтованою інформацією, поданою без елементів табування, сорому чи осуду, що створює підґрунтя для формування базових уявлень про тілесність, особисті межі та безпечну поведінку, а також сприяє розвитку сексуальної грамотності вже на ранніх етапах онтогенезу. Відтак, сексуальна освіта розглядається не тільки як складова освітнього процесу, а і як важливий інструмент забезпечення безпечного та гармонійного розвитку дитини (Основи сексуальної освіти..., 2024).

Варто зазначити, що формування підходів до сексуальної освіти дітей дошкільного віку в Україні безпосередньо ґрунтується на міжнародних стандартах захисту прав дитини, які визначають обов'язок держави забезпечувати безпечне середовище розвитку, захист від усіх форм насильства та доступ до інформації, необхідної для повноцінного фізичного, психічного та соціального становлення особистості. У цьому контексті ключове значення має положення міжнародних правових актів, що регламентують захист дитини від сексуальної експлуатації та сексуального насильства.

Також права дитини на захист від будь-якої сексуальної експлуатації, сексуального насильства, домагань, дискримінації забезпечує Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Конвенція Ради Європи..., 2012). На національному рівні імплементація зазначених міжнародних зобов'язань забезпечується законодавством України, зокрема Законом України «Про охорону дитинства», який визначає охорону дитинства як стратегічний загальнонаціональний пріоритет та гарантує реалізацію права дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист і виховання в сімейному середовищі (Закон України «Про охорону дитинства»..., 2001).

Водночас, попри наявність нормативних засад і зростання суспільного запиту на від-

повідну освітню практику, сексуальна освіта дітей дошкільного віку в Україні перебуває на етапі становлення, що визначається як початковий, фрагментарний і недостатньо інституціоналізований рівень її розвитку в системі дошкільної освіти. Попри зростання наукового інтересу, появу окремих навчально-методичних матеріалів та поодинокі освітні ініціативи, її практична реалізація залишається ускладненою низкою взаємопов'язаних системних проблем, які мають як нормативно-правовий, так і організаційно-педагогічний характер.

У межах наукового дослідження виділяємо ключові проблеми, що ускладнюють ефективно впровадження сексуальної освіти дітей дошкільного віку в Україні, зокрема:

- відсутність цілісної нормативно-правової бази, яка б регламентувала
- зміст, принципи та вікові особливості сексуальної освіти на рівні дошкільної освіти;
- недостатній рівень підготовки педагогічних кадрів до реалізації
- завдань сексуальної освіти – більшість вихователів та педагогів дошкільної освіти не мають системної професійної підготовки у сфері психосексуального розвитку дитини, вікової психології сексуальності та методики делікатної комунікації з дітьми на чутливі теми, що також обмежує здатність педагогів ефективно взаємодіяти з батьками або особами, які їх замінюють, у питаннях сексуальної просвіти;
- дефіцит системних, науково обґрунтованих і відповідних вікові
- методичних матеріалів для роботи з дітьми дошкільного віку – існуючі ресурси часто мають фрагментарний характер, не завжди інтегровані у навчальні програми закладів освіти або орієнтовані на вузькі аспекти (наприклад, гігієна чи правила безпеки), без цілісного підходу до формування уявлень про тіло, емоції, межі та міжособистісні взаємини;
- вплив суспільних стереотипів і табуованість теми – в суспільній
- свідомості досі зберігається уявлення про сексуальну освіту як про тему, що не є доречною для дітей дошкільного віку, що ускладнює її прийняття як складової сучасної дошкільної освіти. Це призводить до опору з боку частини батьків, обережності педагогів у висвітленні відповідних питань та уникнення відкритої

комунікації з дітьми на теми тіла, особистих меж і безпеки.

Таким чином, окреслені проблеми не лише ускладнюють організацію сексуальної освіти в закладах дошкільної освіти, а й створюють ризики несвоєчасного або викривленого формування у дітей базових уявлень про тілесність, особисті межі та безпечну поведінку. У цьому контексті особливого значення набуває розуміння закономірностей психосексуального розвитку дитини, які визначають зміст, форми та методи реалізації сексуальної освіти на різних вікових етапах. Саме врахування вікових та індивідуальних особливостей розвитку дитини забезпечує науково обґрунтований і педагогічно доцільний підхід до формування її сексуальної грамотності.

Сексуальний розвиток дитини розпочинається з моменту народження і охоплює комплекс взаємопов'язаних процесів, зокрема фізіологічне дозрівання, формування гендерної ідентичності, соціалізацію статевих ролей, а також поступове становлення уявлень про тілесність, інтимність і власні межі. Важливу роль в даному процесі відіграють як сімейне середовище, так і соціокультурні фактори, включаючи моделі поведінки дорослих, установлені суспільні уявлення, а також інформаційні впливи, зокрема медіаконтент.

Дослідницька поведінка дитини щодо власного тіла є природним етапом розвитку та проявляється через пізнавальний інтерес до тілесності, включаючи вивчення власних частин тіла, усвідомлення тілесних відмінностей між людьми та формування первинних уявлень про гігієну. Починаючи з 2 років діти вже цікавляться власним тілом, а також і тілами інших дітей, помічають відмінності, ставлячи різні запитання – «Що це?», вказуючи на татеві частини власного тіла або тіла іншої дитини. У період приблизно з трьох років у дітей посилюється усвідомлення власної статевої належності, що супроводжується інтересом до тілесних відмінностей і активним дослідженням власного тіла. На цьому етапі особливого значення набуває формування базових навичок гігієни та розвиток адекватного ставлення до природних проявів тілесності без елементів сорому чи покарання. У віці близько чотирьох років у дітей з'являється усвідомлений інтерес процесів зачаття та народження. Діти активно

ставляють запитання – «Звідки беруться діти?», «Як дитина потрапляє у животик?», «Як народжується дитина?». У віці п'яти років у дітей активно розвиваються уявлення про соціальні стосунки, дружбу та перші форми емоційної прив'язаності, що є основою подальшого розуміння різниці категорій любові (любити можна батьків, тварин, Батьківщину, персонажа/-ку мультфільмів, морозиво тощо) та кохання (романтичний і сексуальний потяг). Починаючи з шести років, психосексуальний розвиток дитини ускладнюється та передбачає формування більш системного розуміння соціальних норм, гендерних ролей, міжособистісних взаємин і базових понять сексуальності. У цьому віці сексуальна освіта набуває більш структурованого характеру та спрямовується на розвиток усвідомленості, критичного мислення щодо інформації про тіло та стосунки, а також закріплення навичок безпечної поведінки.

Окремим ключовим елементом сексуальної освіти в дошкільному віці є формування навичок безпечної поведінки та особистих меж, зокрема через засвоєння принципу тілесної недоторканності, який у практиці часто позначається як «Правило купальника» або «Правило спідньої білизни». Його сутність полягає в усвідомленні дитиною того, що певні частини тіла є приватними, і будь-який фізичний контакт із ними можливий лише за умови згоди дитини та у визначених безпечних ситуаціях із участю дорослих, яким вона довіряє (Основи сексуальної просвіти..., 2024).

З огляду на викладені вище положення щодо психосексуального розвитку дітей дошкільного віку та необхідності забезпечення їхнього права на безпечну, науково обґрунтовану інформацію, особливої актуальності набуває питання професійної підготовки майбутніх педагогів до реалізації завдань сексуальної освіти в закладах дошкільної освіти. Саме на цьому етапі формується запит на системне методичне забезпечення освітнього процесу, що враховує вікові особливості дітей дошкільного віку, сучасні наукові підходи та міжнародні стандарти у сфері захисту прав дитини.

У відповідь на зазначені виклики та з урахуванням зростання суспільного запиту на якісну сексуальну просвіту дітей і підліт-

ків, у 2023 році в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького було ініційовано розроблення та науково-методичне обґрунтування вибіркового освітнього компоненту «Сексуальна освіта дітей дошкільного віку» у співпраці з аспіранткою І. Негрій та за консультативного супроводу сексолога С. Федорець.

Розроблення змісту вибіркового освітнього компоненту ґрунтувалося на сучасних міжнародних підходах до комплексної сексуальної освіти, принципах вікової доцільності, правозахисній парадигмі та міждисциплінарному підході. У робочій програмі освітнього компонента враховано ключові змістові модулі, спрямовані на системне формування професійної компетентності здобувачів вищої освіти. Зазначений освітній компонент має обсяг 120 годин (4 кредити ЄКТС) і реалізується як вибіркова складова освітньо-професійних програм підготовки здобувачів вищої освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. З робочою програмою вибіркового освітнього компонента можна ознайомитися за посиланням <https://surl.li/tqohqt>.

Зокрема, програма охоплює такі тематичні блоки: особливості сексуальної освіти в сучасному світі та її зв'язок із правами людини; понятійно-термінологічний апарат; аналіз міфів, стигматизації та дискримінаційних практик у сфері сексуальної освіти; вивчення міжнародного досвіду впровадження сексуальної освіти в різних країнах світу; стан сексуальної просвіти в Україні та її суспільно-освітні виклики; основи гендерної ідентичності та її формування; етапи психосексуального розвитку дитини від народження до юності; роль педагогів, медичних працівників та батьків у сексуальній освіті дітей; особливості тілесності, гігієни та формування позитивного ставлення до власного тіла; методика розмови з дітьми про сексуальність у межах вікової норми; формування навичок безпечної поведінки, зокрема в онлайн-середовищі; а також засади комплексної сексуальної освіти як складової здоров'я та благополуччя дитини.

Окрему увагу в програмі приділено проблемам професійної підготовки педагогічних кадрів до реалізації завдань сексуальної освіти в Україні, а також аналізу сучасних навчаль-

них програм і освітніх ініціатив у даній сфері. Важливим компонентом є також самостійна робота здобувачів вищої освіти, що передбачає проходження сертифікованих онлайн-курсів, спрямованих на формування практичних навичок у сфері сексуальної просвіти, протидії сексуальному насильству та забезпечення безпеки дітей.

У подальшому, протягом 2024–2025 та 2025–2026 навчальних років, зазначений ВК було впроваджено в освітній процес для здобувачів вищої освіти спеціальностей 012 «Дошкільна освіта», 013 «Початкова освіта», 016 «Спеціальна освіта», 053 «Психологія» та інших дотичних освітніх програм. Його реалізація спрямована на формування у майбутніх фахівців системного уявлення про сексуальну освіту як складову цілісного розвитку дитини, а також на розвиток їх професійної компетентності щодо організації освітньої взаємодії з дітьми та співпраці з батьками або особами, які їх замінюють. Оцінювання результатів впровадження ВК засвідчило підвищення рівня теоретичної обізнаності здобувачів вищої освіти, розвиток їхньої педагогічної рефлексії та формування більш усвідомленого ставлення до питань сексуальної освіти дітей дошкільного віку. Це, у свою чергу, підтверджує доцільність інтеграції подібних курсів у систему професійної підготовки педагогічних кадрів як важливого чинника підвищення якості дошкільної освіти в Україні.

У межах ВК та розширення науково-практичної підготовки здобувачів вищої освіти у 2025 році було організовано гостьову лекцію для здобувачів, аспірантів та викладачів на тему «Сексуальна освіта з дошкілля». Лекцію провела Святослава Федорець – сексолог, психолог, голова громадської організації «Українська Національна Академія Сексології», авторка освітніх програм у сфері сексології та співзасновниця «Міжнародної асоціації військових реабілітологів». Проведення гостьової лекції сприяло розширенню професійного дискурсу щодо впровадження сексуальної освіти в освітній процес, актуалізації сучасних підходів до роботи з дітьми дошкільного віку, а також поглибленню розуміння психосексуального розвитку дитини. Учасники лекції отримали можливість ознайомитися з практичними кейсами, поставити запитання

експертці та обговорити складні аспекти комунікації з дітьми і батьками щодо чутливих тем. Зазначений досвід підтверджує доцільність залучення практиків до освітнього процесу як ефективного інструменту підвищення якості професійної підготовки майбутніх педагогів і розвитку їх готовності до реалізації завдань сексуальної освіти у закладах дошкільної освіти.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, отримані результати дослідження дають підстави стверджувати, що питання сексуальної освіти дітей дошкільного віку в Україні ще не набуло системного характеру та залишається недостатньо інтегрованим у практику дошкільної освіти. Наявні підходи є розрізненими, а їх реалізація значною мірою залежить від ініціативи окремих педагогів або закладів освіти. Це свідчить про потребу в узгодженій державній політиці та чітких орієнтирах для впровадження відповідного освітнього напряду.

Встановлено, що раннє формування у дітей уявлень про тілесність, особистий простір і безпечну взаємодію з оточенням має принципове значення для їх подальшого розвитку та соціалізації. За відсутності цілеспрямованої просвітницької роботи ці знання формуються стихійно, що підвищує ризики викривленого сприйняття або небезпечної поведінки. У зв'язку з цим зростає роль дорослих, як батьків або осіб, які їх замінюють, так і педагогів, у наданні дитині зрозумілої та відповідної віку інформації.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у розробці практико-орієнтованих моделей реалізації сексуальної освіти в закладах дошкільної освіти з урахуванням сучасних соціокультурних умов; вивченні ефективності різних освітніх підходів і методик роботи з дітьми раннього та дошкільного віку (молодшого, середнього та старшого); дослідженні рівня готовності педагогів і батьків або осіб, які їх замінюють до впровадження відповідних практик; а також у створенні інструментів оцінювання результативності сексуальної освіти в дошкільному віці. Важливим напрямом також є аналіз впливу цифрового середовища на формування у дітей первинних уявлень про тіло та міжособистісні взаємини, що відкриває нові виклики для освітньої системи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про охорону дитинства» (*Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 2001, № 30, ст. 142). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>
2. Конвенція ООН про права дитини. UNICEF. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.unicef.org/ukraine/uk/convention>
3. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства. (Конвенцію ратифіковано з заявами Законом № 4988-VI від 20.06.2012). [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_927#Text
4. Конституція України (*Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 1996, № 30, ст. 141). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Сексуальне виховання дітей. Буклет створено за фінансової підтримки Європейського Союзу. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://surl.li/ajyuqi>
6. Основи сексуальної освіти (2024). Посібник-помічник для фахівців і фахівчинь, які працюють із дітьми та родинами. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://surl.li/uanyvs>
7. Федорець С. (2019). Статеве виховання в історії українців. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://surl.li/raivkp>
8. Ярмоленко Ю. (2019). «Малечі про інтимні речі». Пізнавальна та розвивальна книга. Видав.: «Талант». 48 с.

REFERENCES:

1. Zakon Ukrainy Pro okhoronu dytynstva [Law of Ukraine On Child Protection]. (2001). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 30, Art. 142. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> [in Ukrainian].
2. UNICEF. (n.d.). Konventsiiia OON pro prava dytyny [Convention on the Rights of the Child]. Retrieved from: <https://www.unicef.org/ukraine/uk/convention> [in Ukrainian].
3. Konventsiiia Rady Yevropy pro zakhyst ditei vid seksualnoi ekspluatatsii ta seksualnoho nasylstva [Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse]. (2012). Ratified by the Law of Ukraine No. 4988-VI of June 20, 2012. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_927#Text [in Ukrainian].
4. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]. (1996). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 30, Art. 141. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
5. Seksualne vykhovannia ditei [Sex Education for Children]. (n.d.). Booklet created with the financial support of the European Union. Retrieved from: <https://surl.li/ajyuqi> [in Ukrainian].
6. Osnovy seksualnoi prosvity [Fundamentals of Sexual Education]. (2024). Posibnyk-pomichnyk dlia fakhivtsiv i fakhivchyn, yaki pratsiuiut iz ditmy ta rodynamy [Guide for Professionals Working with Children and Families]. Retrieved from: <https://surl.li/uanyvs> [in Ukrainian].
7. Fedorets, S. (2019). Stateve vykhovannia v istorii ukraintsiv [Sex Education in the History of Ukrainians]. Retrieved from: <https://surl.li/raivkp> [in Ukrainian].
8. Yarmolenko, Yu. (2019). Malechi pro intymni rechi [Little Ones about Intimate Things]. Kyiv: Talant, 48 s. [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 25.06.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 29.07.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 08.09.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

